

УДК 340.143, 159.9

А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 08.02.2024 р. (протокол № 5)

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15 грудня 2023 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2023. 218 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (15.12.2023), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*); канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**, докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**, докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ**, канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРІСНЯКОВА**, докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2023

© Автори, 2023

Краснощок Альона Валеріївна

здобувач вищої освіти

першого(бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Варакута Марина Леонідівна

викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

РОЗВИТОК КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

У різні періоди розвитку психології перед практичним психологом стояло завдання щодо використання знань та навичок з метою надання допомоги людям у вирішенні їхніх проблем. Інтелектуальні здібності психолога відіграють ключову роль у вирішенні цієї мети, адже вони визначають не лише його власний розвиток, а й впливають на якість послуг, які він надає.

Сьогодні перед спеціалістами у сфері психології постають вимоги, що впливають на усвідомленість значущості їх інтелектуальних навичок для успішної професійної діяльності та зумовлюють актуальність дослідження й розвитку цієї сфери. На практиці психологічна компетентність, у тому числі інтелектуальна, визначає можливість психолога надавати відповідну підтримку та розв'язувати складні проблеми клієнтів.

Висловлюючи думку щодо важливості соціального інтелекту в професійній діяльності практичного психолога, слід враховувати його ключову роль у взаємодії з клієнтами та в розв'язанні проблем особистості в широкому контексті її життя. Соціальний інтелект визначається як здатність розуміти та ефективно взаємодіяти з іншими людьми в різних соціальних ситуаціях. *Соціальний інтелект* – це сукупність спеціальних пізнавальних здібностей людини, що пов'язані з особистісними якостями, емоційними та вольовими процесами, які забезпечують сприйняття, розуміння, прогнозування поведінки та управління нею у міжсуб'єктних відносинах [1].

Професія практичного психолога не лише передбачає теоретичне розуміння психологічних концепцій, але й вимагає активної участі у реальних життєвих ситуаціях. Саме соціальний інтелект допомагає психологу будувати довірливі відносини з клієнтами, ефективно взаємодіяти з ними під час консультацій та допомагати їм знаходити рішення проблем.

За поглядами визначених дослідників, таких як Н. Чепелева, Н. Пов'якель, В. Панок та інші, конструювання моделі особистості психолога-практика визначається комплексом професійно-психологічних завдань [2], які є важливими для розуміння та аналізу психологічної взаємодії суб'єкта з навколишнім середовищем.

Перший вектор, а саме взаємодія суб'єкта з довкіллям, зумовлює ідею про багаторівневий характер цієї взаємодії в природному та соціальному контексті. До цього відноситься п'ять рівнів взаємодії, які містить психосоматичне здоров'я, суб'єкт діяльності, особистісні риси, соціальну поведінку та значеннєвий (смісловий) аспект. Кожен з цих рівнів потребує окремого аналізу особистості практичного психолога, забезпечуючи комплексний погляд на його взаємодію з навколишнім.

Другий вектор, а саме структурна організація суб'єкта, визначається когнітивним, мотиваційним та операційним складовими його структури. Цей аспект описує внутрішню організацію психолога, включаючи його мислення, мотивацію та діяльнісні можливості.

Третій вектор – час – надає можливість простежити динаміку системи та спрогнозувати подальший її розвиток. Аналізуючи зміни в часі, можна зрозуміти, як еволюціонує особистість практичного психолога, як відбувається її розвиток та адаптація до нових умов професійної діяльності.

Ці три вектори, об'єднані в моделі особистості психолога-практика, дозволяють враховувати різноманітні аспекти та взаємозв'язки в його професійному житті, що є ключовим для розуміння та оптимізації його діяльності.

У зарубіжній психології існує концепція соціального інтелекту, в якій акцент робиться на когнітивних стилях. Так, Н. Контор прирівнює соціальний інтелект до когнітивної компетентності. Саме соціальний інтелект дозволяє індивіду пристосуватися до життєвого оточення. Основними змістовними компонентами соціального інтелекту є здібність до розв'язання практичних завдань, вербальні здібності та соціальна компетентність [3].

Досліджуючи психологічну готовність до фахової діяльності у галузі практичної психології Н. Пов'якель виділяє ключові аспекти, які визначають успішність майбутнього фахівця. Поряд з професійно-важливими особистісними якостями, такими як адекватна самооцінка, сенситивність, емпатійність та інші, на перший план виходять когнітивні уміння та властивості психічних процесів [4, с. 44]. Зокрема, важливими елементами є здатність до тривалої концентрації, широта та обсяг уваги, оперативність і гнучкість процесів сприймання і мислення, високий інтелектуальний потенціал і розвиненість розумових операцій.

Ці когнітивні аспекти, виділені Н. Пов'якелем, наочно взаємодіють із зазначеними раніше психологічними якостями та визначають спроможність майбутнього практичного психолога вести діалог і розвивати партнерські відносини в професійній сфері.

Зокрема, згадані когнітивні аспекти аналізуються в контексті когнітивної психології, яка ґрунтується на знанні особистості, включаючи «Я-фахівця» з адекватною самооцінкою, конструктивною самооцінкою та відсутністю внутрішніх конфліктів [5]. Для практичного психолога цілком доцільним є врахування якостей таких як уважність, динамічне мислення та спостережність, які визначають пізнавальні процеси.

Розглядаючи зазначені аспекти когнітивного розвитку, важливо врахувати, що цей процес є невіддільною частиною соціальної діяльності та впливає на всі сфери життя. За теорією когнітивного розвитку, яка запропонована Ж. Піаже, зазначено, що зміни відбуваються протягом життя та впливають на різні аспекти мислення, сприйняття, пам'яті та інші когнітивні процеси. Розуміння та підтримка цього розвитку стають важливими факторами для успіху та задоволення в усіх сферах життя.

Отже, важливість інтелектуальних та соціальних аспектів у професійній діяльності практичного психолога не може бути недооцінена. Розвиток когнітивних процесів та соціального інтелекту визначає успішність в роботі психолога та якість його взаємодії з клієнтами. Моделі особистості психолога, що розглядають взаємодію з довкіллям, структурну організацію суб'єкта та час, сприяють комплексному розумінню та покращенню психологічної практики, підкреслюючи значущість постійного розвитку та взаємодії з клієнтами для успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ковальова О. А. Проблема визначення поняття «соціальний інтелект» у психологічній науці. Освіта та розвиток обдарованої особистості № 10 (41) /10/2015 ULR: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2015/10/04.pdf>(дата звернення: 08.12.2023)
2. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Вступ до спеціальності: Практична психологія: Курс лекцій і практикум(навчальний посібник). - Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. - 208 с. с.56
3. Ситнік С.В.,ГелеверО.М.Соціальний інтелект як елемент професійної компетентності майбутніх психологівURL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2008/8_9_2008/24.pdf(дата звернення: 08.12.2023)
4. Пов'якель Н. Психологічні передумови становлення позитивної Я-концепції як базової компоненти професійного самовизначення психолога / Н. Пов'якель, І. Блохіна // Психологія : зб. наук.пр. - Вип. 2 (5). - К. : НПУ, 1999. - С. 177-183.
5. Дерев'янка С. П. Д 36 Когнітивна психологія : Навчально-методичні рекомендації. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. 80 с.